

זמן מקום

אלול תשע"ד
תכנים ארץ ישראלים
בלוח השנה העברי
עורך: מאיר כהן

תיקון ובריאה

תשא סימן ל"א). ארבעים יום עשה משה במרום כדי לתקן את מעשה העגל.

אלול מצרף זכויות ואף השלמת החומה נזקפת לזכותו: "עלה אלול זכות- השלמת החומה של ירושלים... ותשלם החומה בעשרים וחמישה לאלול" (אסתר רבה פ"ז, סימן י"א, נחמיה ו').

אוירת הזמן מתוארת במסה "בימי אלול" שכתב, בראשית המאה, הסופר והמשורר מרדכי גולדנברג (ספר המועדים א', ת"א תש"י):

"אלול... מתהלך ברחובות ואימה מתפשטת בחללה של העיירה... אוצו נא, רוצו נא בעוד מועד זמן, מי בעל נפש יתחנן, אולי ירחם, אולי יחונן! ומשכימים יהודים לטבילה ובפאות מטטטפות מים ימהרו לבתי התפילה, לקיים "ייראוך עם שמש" וכפרוזדור לתפילה משמשים כמה מזמורי תהילים הנאמרים בחדרה, פרק משניות ולגימה מ"ראשית חכמה", עם נצנוצי זריחה. רבים עסוקים בהגת התפילין והמזוזות, כדי להרבות בזכויות; ורבים יושבים ומרהרים מתוך שתיקה, מחשבים חשבונו של עולם ומתרכזים ב"דע לפני מי אתה עומד" ובאותו הפסוק הקטן, שכל גופי היהדות תלויים בו: "בכל דרכיך דעהו". יושבים הם מקומטי מצח ועיניהם נעוצות במרחקים ומחשבתם מצומצמת באותה הכוונה העליונה של "אני לדודי ודודי לי".

זמן אלול הוא זמן מרפא לחולאי הזמן, סוגר מעגלים לקראת בריאה חדשה שתחל בקץ הקיץ בכ"ה באלול.

מאת: מאיר כהן
קורות אב הותירו צפענים פתוחים בלב האומה, מכאובים לאומיים המצפים לנחמה. המעגל ההיסטורי הוביל מיציאת מצרים אל גלות אב, מחרות לחורבן. בא אלול לטהר העולם, ימי סליחה וזיכוך לקראת בריאת העולם ביום כ"ה באלול. חודש אלול מציב הזדמנות לתיקון העולם ההיסטורי. תיקון בין האדם לחברו, בין האדם למקום ואף בין ארץ לשמיים.

מזל בתולה העולה ברקיע בחודש אלול מרמז לתיקון לאומי היסטורי, תקנת השבים מן החורבן לגאולה: "שובי בתולת ישראל- שובי אל ערייך" (ירמיה ל"א, 20). שובה ישראל כי כשלת, שובה להכין הקרקע לבריאת העולם.

הפעמונים (השופרות) מצלצלים לאדם ולטבע- להביא בשורה חדשה. החצב העולה בשדות הארץ בימים אלו הוא צמח של בשורה.

גיאופיט ראשון בין מבשרי הגשם, סמל לרציפות וקביעות, סוגר קיץ של קללה ופוחח עידן חדש. החצב מהווה גם סמל לגאולה: "מהו חצב?... שבו יתחם יהושע לישראל את הארץ" (בבא בתרא נ"ו ע"א). לאורך כל התהליך ההיסטורי נותרה פקעת החצב באדמת הארץ, צופה ברגעי שיא ושפלות, עולה ופורחת ושוב נחבאת במעמקי הארץ. סמל צומח בנופי הארץ מימי הקדמונים ועד עתה.

מקום של כבוד ניתן באלול לבעלי החיים: "ארבעה ראשי שנים הם... באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה" (משנה ראש השנה א"א').

העשירי קודש זמנו אלול: "וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש לה" (ויקרא כ"ז, 32).

ראש השנה למעשר הבהמה מגדיר זמן אלול כמועד לסגירת שנת המס לבקר ולצאן שהצטרפו לעדר בשנה האחרונה.

חטאי העבר הובילו לשבירת לוחות הברית ואותיות פורחות.

בראשית אלול עלה משה שוב לקבל לוחות חדשים "עלה בראש חודש אלול... עלה שם אלול כולו ועשרה מתשרי וירד בעשור (יוה"כ) והיו ישראל שרויים בתפילה ותענית ובו ביום נאמר לו למשה סלחתי כדבריך" (תנחומא, כי

"והטור השלישי לשם. שמצאו שם (בני דן) אבן טובה ששמה לשם וידעו באמת שהוא נחלתם" (רש"י). תל דן (תל א-קאדי) פירושו "תל הדיין" (הקאדי) המרמז לשמו של דן. שם העיר הקדומה היה לייש- שהוא כינוי לאריה הנזכר כסמל השבט בברכת משה לדן. לייש היא דן המקראית ומזוהה עם "לייש- זו פאמיאס" וכן "דן- הוא פמיאס" (תנחומא, כי תשא י"ד, בראשית רבה צ"ד, ב).

שבט דן ניכר בגבורתו. שמשון הגיבור היה משבט דן ואף חושים הגיבור. כשבאו לקבור את יעקב בא עשו לתבוע את חלקו במערה וחושים בן דן היה שם "יהי אבי אבא מוטל בבזיון? לקח מקל והיכה בראשו של עשיו... ומת עשיו" (סוטה י"ג ע"א).

שבט דן נחשב במקורות חז"ל כשבט ירוד: "שהוא החשיך את העולם" (במדבר רבה, במדבר ב', י) על שקיבל את עגל הזהב בנחלתו מידי ירבעם בן נבט. עם זאת דחה שבט דן את בקשת ירבעם למלחמה ביהודה "אמרו לו חיי אבינו דן אין אנו עושים מלחמה עם אחינו" (בראשית רבתי ויצא עמ' 125).

שבט דן אינו נזכר ביציאה לגלויות השונות "לפי שמעצמו הלך לכוש קודם החורבן קל"ה (135) שנה" (אוצר המדרשים, אלדר הדני עמ' 21).

הולדת דן

מאת: רחל זמר

ביום ט' באלול 2198 לבריאת העולם, על פי המסורת, נולד דן בחורן.

דן הוא בן בלהה שפחת רחל אימנו ושמו ניתן לו ע"י רחל "דנני אלוקים וגם שמע בקולי" (בראשית ל"ו).

בברכת יעקב אבינו לבניו נקבע הנחש כסמלו של השבט "יהי דן נחש עליו דרך שפיון עלי אורח" (בראשית נ' 17-18). ואילו משה בירך את דן "גור אריה יזנק מן הבשן" (דברים נ' 22). הברכות מרמזות גם על נחלת השבט.

נחלת השבט נוסדה בשפלת יהודה ובמישור החוף- מבית שמש ועד ליפו: "ויהי גבול נחלתם צרעה ואשתאול, ועיר שמש ושעלבין...ובני ברק... ומי הירקון... הגבול מול יפו" (יהושע י"ז 47-41).

בני דן נלחצים מהאמורי (פלישתים?) ושבט יהודה ונאלצים להעביר נחלתם: "ויעלו בני דן ויילחמו עם לשם" (יהושע יט'). וכן: "ויקראו שם העיר דן... ואולם לייש שם העיר לראשונה" (שופטים י"ח).

דן הותיר את שמו במישור החוף (גוש דן) והותיר בשפלה את סמל הנחש בדמותו של שמשון הגיבור: "מה נחש זה מצוי בין הנשים, כך שמשון בן מנוח מצוי בין הנשים. מה נחש נאסר בשבועה, כך שמשון בן מנוח נאסר בשבועה (שופטים ט"ו) " ויאמר להם שמשון הישבעו לי". מה נחש זה כל כוחו אינו אלא בראשו כך שמשון (שופטים ט"ז) אם גולחתי וסר ממני כוחי" (מדרש רבה)

דן נודד ממישור החוף והשפלה לארץ פלגי המים. שם הוא מוצא את אבן החן שמסמלת את השבט בחושן המשפט:

לימודי ההוראה המובילים בדרום הארץ

נמצאים יותר קרוב ממה שחשבתם!

המכללה האקדמית "חמדת הדרום"

בבית אקדמיות בחינוך

מציעה לך מגוון מסלולי הכשרה ללימודי תואר ראשון בהוראה

<p>סטודנטיות: מסלול ק: 6-8 התמחות במדעים, התמחות כוללת ביה"ס היסודי וכיתות א-ז; מקרא מתמטיקה, מדעים, חטיבת הביניים (כיתות ז-י) התמחויות: דן חוג- מקרא וספרות, דן חוג- מדעים</p> <p>חינוך מיוחד: (כיתות א-י) חטיבת "חזית" בשילוב התמחות נוספת: יסודי מתמטיקה או מדעים וחטיב ספרות או מקרא</p> <p>אנגלית: (כיתות ז-י) חטיבת רב כוללת מיוחדת המאפשרת הוראה במגוון כיתות</p>	<p>סטודנטים: חינוך מיוחד: (כיתות א-י) בשילוב תושביע ביה"ס היסודי; התמחות מתמטיקה ותושביע התמחות תושביע וספרות (מלרדום) התמחות מדעים ותושביע</p> <p>תוכנית יודית: - לבעלי השכלה תרנית רחבה ובוגרי 10 שנים בחיכתהכולל מעל 18 ח. - כבוגרי ישיבת הסדר</p>
---	---

שנה א' חינוך **

אזני לימוד נפרדים לנשים ולגברים	מערך מלגות והלוואות	יחס אישי	אווירה תרנית	הסעות
מדרשה	תיסקה	מעונות		

זמן מקום
תכנים ארץ ישראלים
בלוח השנה העברי

ירחון המכללה האקדמית לחינוך

חמדת הדרום
מכללה אקדמית לחינוך
HEMDAT HADAROM
College of Education

טל: 08-9937666
פקס: 08-9945532
שיחת חינוך: 1800-20-10-88
דוא"ל: hemdat@macam.ac.il
אתר: www.hemdata.ac.il

לקבלת הירחון במהדורה אלקטרונית נא לפנות בדוא"ל למכללה.

לשילוב מאמרים נא לפנות לעורך
טל: 02-6794412
נייד: 054-3334080
מייל: meir@makom.info

מאת: אבי אלנתן

הוא הלך בשדות הארץ מ"השומר הצעיר" דרך הפלמ"ח ומפ"ם ועד לתנועה למען ארץ ישראל השלמה. הלך מצפת דרך משמר העמק עד לתל אביב.

ביום י"ב אלול תרפ"א (15 בספטמבר 1921) נולד בצפת איש הארץ- משה שמיר. בן בכור להוריו ואח לאליק- אחיו הצעיר שנפל בקרבות מלחמת העצמאות. לפני המלחמה ההיא היה הסופר- איש פלמ"ח וחבר קיבוץ משמר העמק (1944-1944).

משה שמיר זכה להטביע חותמו בתקשורת הכתובה. ייסד את "במחנה" וערך את העיתונים "על החומה" ו"ילקוט הרעים".

שבילי הארץ שנפתחו לאחר מלחמת ששת הימים הובילו את משה שמיר מפעילות במפ"ם אל כנסת ישראל כח"כ מטעם הליכוד (1977-1981). חתימת הסכם השלום עם המצרים ופינוי סיני טלטלו אותו אל "התחייה" שהיתה ואינה עוד.

שמיר היטיב לתאר בכתביו את מלחמת תש"ח ואת דמותם של הצעירים גיבורי המלחמה ההיא. הוא היטיב לבטא את המורשת הלאומית, היהודית והציונית. דמות הגיבור יליד הארץ תוארה כדמות רגישה, מחויבת עמוקות לארץ, למשפחה, לחברים ולצבא. דמות זו מתבססת באופן ניכר על דמותו של אחיו אליק שנפל במלחמה. דמות הגיבור יליד הארץ הוצגה ברומן "הוא הלך בשדות" שהומחז והוטרט.

דמות הגיבור הטראגי באה לביטוי גם ברומנים ההיסטוריים שכתב. הרומן "מלך בשר ודם" הוקדש לאלכסנדר ינאי ו"כבשת הרש"- לדוד המלך.

העיסוק בדמויות מופת הוליכו את כתביו לביוגרפיות "ראובן הכת- אגדת חיים" (1994), "איר" (2001) שהוקדש לאברהם שטרן מפקד הלח"י ואף רמזים אוטוביוגרפיים ברומן "כי עירום אתה" (1959).

שמיר ביטא באופן הנוקב והנאמן ביותר את המחויבות לעם ולמדינה: "לא הבינונו אז, מה שאנו מתחילים להבין היום- שהפער בין היהודים והערבים יצטמצם, שייצוב היחסים יושג, שההשלמה הערבית עם קיומנו וקדמתנו תגיע- רק כאשר הרצון היהודי המאורגן והעצמאי יקבע את גורל הארץ... רק במסגרת מדינה יהודית עצמאית על מלוא שיטחה של ארץ ישראל" ("חיי עם ישמעאל" 1968, עמ' 59).

משה שמיר השתייך לסופרי "דור הארץ"- חלקם מהעליות לארץ וחלקם ילידי הארץ שאהדו את רעיון שלמות הארץ (עגנון, הז, אצ"ג, אלתרמן, אהרן מגד, חיים גורי ואחרים). רובם ככולם נוכחו או חושלו בתחנות האש והדם ועל כן היתה להם הארץ להבה מפעימת לב.

כתיבתו ועמדתו הלאומית של משה שמיר עמדו כצוק איתן מול הסופרים המיוסרים ברגשי האשם על קורות מלחמת העצמאות: "חרכת חזעה" (1949) לס' יזהר, "מול היערות" (1968) של א.ב. יהושע, "עשו" (1991) של מאיר שליו ואחרים.

משה שמיר זכה בפרס ישראל לספרות (1988), נפטר ביום ג' אלול תשס"ד (2004) ונקבר בתל אביב.

נהגי פרדות וקלעי המלך

מאת: ד"ר עמנואל בן נאה

העולם היה כמרקחה, אירופה נצבעה בצבאות עזים, מדינות נקשרו יחדיו להביא לעולם את מלחמת העולם הראשונה. מלחמה שכילתה מדינות וכ-17 מיליון בני אדם. 4 שנים ו-107 ימים נמשכה המלחמה ההיא (28/7/1914-11/11/1918) שבסיומה ניצחו מדינות ההסכמה (בריטניה, צרפת, איטליה, ארה"ב ועוד) את מעצמות המרכז (גרמניה, תורכיה, אוסטרו הונגריה ואחרים).

היהודים היו מפוזרים משני עברי החזית והתנועה הציונית עמדה נבוכה מתוך עלטה וחוסר הוודאות במי לתמוך כדי להשיג את המרב בתמונת הניצחון של סיום המלחמה.

בתוך הערפל החליטה המנהיגות הציונית לשמור על ניטרליות. מולם ניצבו האקטיביסטים- זאב ז'בוטינסקי ויוסף טרומפלדור שטענו בתוקף כי סופה של האימפריה העותומאנית, בת מאות השנים, קרוב מאד ויש לתמוך בצד הצפוי לנצח- הבריטים ומדינות ההסכמה. ז'בוטינסקי וטרומפלדור ראו בחזונם את ההשתלבות בצבא הבריטי כהכנה לצבא יהודי עצמאי בארץ ישראל.

במחנה ג'אבארי בקרבת אלכסנדריה רוכזו יהודים שגורשו מארץ מישאל על ידי התורכים ושהו שם בתנאים קשים. ז'בוטינסקי שם פעמיו ללב המצוקה והציע להקים יחידת צבא בחסות הצבא הבריטי. אכן ביום י"ח אדר תרע"ה הוחלט להקים גדוד עיברי לצד הכוחות הבריטיים.

לאחר מאמצים ניכרים קיבלו הבריטים את הצעת ז'בוטינסקי וטרומפלדור. הסכמת הבריטים היתה קבלה חלקית של רעיון הגדוד העברי. הבריטים הציעו להקים גדוד של נהגי פרדות שישתלב בחיל התובלה הבריטי בחזית גאליפולי. הגדוד זכה לשבחים על תפקודו אך התפרק לאחר מערכה כושלת ואנשיו השתלבו בגדודים העבריים.

רבים היו המתנגדים להקמת הגדודים: יהודים מתבוללים ואנטי ציוניים, מנהיגי ההסתדרות הציונית, אנשי הפועל הצעיר שדגלו בעבודת האדמה ואף "אחד העם" שדגל בעשייה רוחנית.

ז'בוטינסקי וטרומפלדור לא נואשו מהתקווה להקים גדודים עבריים שישתלבו במערכה לכיבוש ארץ ישראל. לאחר השתדלויות רבות צעד הגדוד העברי הראשון "גדוד 38 של קלעי המלך" ברחובות לונדון. בקרב יהודי לונדון היתה התרגשות רבה. חיילי הלגיון התקבלו בתשואות ברחובות לונדון וחנויות רבות תלו דגלי כחול לבן. כבר למחרת היה הגדוד בדרכו למצרים ומשם הופנה למערכה על מעברות הירדן. רוב חיילי הגדוד היו מלונדון ומיעוטם אמריקנים בראשם הוצב המפקד- ג'ון פטרסון.

בעקבות גדוד 38 הוקמו הגדודים 39 ו-40 של קלעי המלך. הגדוד ה-39 כונה "הגדוד האמריקאי" משום שרוב חייליו באו מארצות הברית. הגדוד ה-40 כונה "הגדוד הארצישראלי" הגדוד הוקם לאחר כניסת הבריטים לארץ ישראל, רוב חייליו באו מקרב הישוב היהודי ומטרת הקמתו היתה בעיקר לשימירה ואבטחה.

ההנהגה הציונית, ביוזמת יצחק בן צבי ודוד בן גוריון, נרתמה להקמת הגדוד ה-39 ובראשה הוצב הקולנל אליעזר מרגולין. הגדוד ה-39 השתתף בלחימה בשומרון ובעמק הירדן- מיריחו ועד א-סאלט שבהרי הגלעד.

בימי כיבוש הארץ בידי הבריטים היוו הגדודים העבריים

"מה הבאת" שאלו לזה.

"סופו של המרד המלך".

"בדקתם בהרוגים?"

"בדקנו המלך. ששת אלפים גבר ואישה."

"כלום בדקת למניינם?"

"אף בדקנו המלך, אין בהם אחד."

"שמעון בן שטח?"

"איננו בהרוגים."

"ויהודה בן טבאי?"

"אינו"

"ואותו שרצה את אנדרוס?"

"אינו"

"ואותו בעל המופת, המעגל"

"אינו"

"הרי שנמלטו?"

"ניכר שכן."

"ומה בשורה הבאת לי?"

"סופו של מרד, המלך. הממלכה לרגליך."

להרף עין העיף ינאי מבטו אל עבר העולם

המתעטף אור של בין השמשות, משל כאילו

מבקש הוא לראות ממלכה זו שנכנעה לרגליו,

אך מיד החזיר לעיניו ונתנן באנטיפס.

"שוטה" אמר לו וקולו בוגד "לא סופו של מרד

תחילתו."

(מלך בשר ודם " 1954)

מגילת הגדוד

מאת: זאב ז'בוטינסקי

"ערכו המוסרי של הגדוד ברור

לכל אדם המסוגל לחשוב בכנות

ובישר. דבר רע היא המלחמה-

פירוש הדבר, במחיר קורבנות

אדם. כיום לא יוכל לבוא אלינו

אף אדם בטענה: היכן הייתם?

למה לא באתם אז בדרישה:

תנו לנו, בתור יהודים, למסור גם

את נפשנו על ארץ ישראל?-

עכשיו יש לנו תשובה: "חמשת

אלפים; ויכול להיות הרבה יותר,

אלמלא עכבו שליטיכם את עניינו

במשך שתי שנים ומחצה". לצד

מוסרי זה אין ערוך; וזה גם מה

שרצה להביע ראש הממשלה

של אפריקה הדרומית- בעצמו

רודף שלום גדול כשאמר: לתת

ליהודים להילחם בעד אדמת

ישראל- זהו אחד הרעיונות

הנהדרים ביותר ששמעתי במשך

כל חיי".

